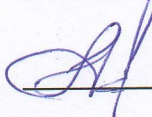

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра психології (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК 3

 Ганна ЛІХОНОСОВА

«31» _____ серпня _____ 2023 р.

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інтерактивні методи роботи в групі
(назва навчальної дисципліни)

Галузі знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальності: 053 Психологія

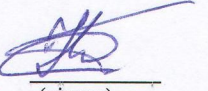
Освітні програми: Психологія

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків – 2023 р.

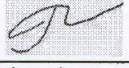
Розробник: Балабанова К.В., ст. викладач. каф. 707, к. психол. н.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри психології
(№ 704)

Протокол № 1 від « 31 » серпня 2023 р.

Завідувач кафедри канд. психол. наук, доц.
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Ю. І. Гулий
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

здобувачка групи 760пм (каф. 704)

(підпис)

В.А. Переверзева
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Балабанова Ксенія Вікторівна,
ст. викладач. каф. 704, к. психол. н.
З 2018 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- Загальна психологія (практичні заняття)
- Практикум з психології
- Анатомія та фізіологія центральної нервової системи (практичні заняття).
- Гуманітарна дисципліна за вибором

• Напрями наукових досліджень: психологія діяльності в особливих умовах, психологія життєздатності;

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр в якому викладається дисципліна – 2;

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість кредитів ЄКТС – 1, загальна кількість годин – 32, лекції – 0, практичні заняття – 32 годин (всього аудиторних занять – 32 годин), самостійна робота – 42 годин.

Форми здобуття освіти

Денна, дистанційна, дуальна.

Дисципліна – вибіркова.

Види навчальної діяльності – практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний та підсумковий (семестровий) контроль (залік).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – знання основ загальної психології

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – знання основ психології праці

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета

Дисципліна «Інтерактивні методи роботи в групі» допоможе фахівцю краще орієнтуватися у варіантах групової роботи з залученням різноманітного психологічного інструментарію, зрозуміти як краще розкривати себе як особистість під час групової взаємодії, мати актуальні наукові знання щодо роботи з групою.

Завдання

Вивчення закономірностей діяльності людини в групі, підвищення компетентності студентів у мистецтві організації та згуртування колективів, дослідження різноманітних аспектів групових ролей, лідерства та групової динаміки.

Після опанування дисципліни здобувач набуде наступні **компетентності**:

- здатність демонструвати розуміння закономірностей та особливостей взаємодії в групі;

- здатність оперувати базовими знаннями щодо закономірностей групової динаміки;

- здатність ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості;

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті наступні **результати навчання** і він буде:

- знати закономірності та особливості взаємодії людини в групі;

- мати уявлення про роботу з групою та налагоджування скоординованої роботи в ній;

- мати уявлення про роботу в багатoproфільній команді, застосовуючи навички ефективного міжособистісного та групового спілкування, лідерства та управління;

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Група як система. Групова ідентичність.

Форма занять: практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Етапи формування групи: роз'єднаність, згуртованість, спрацьованість.

Експерименти І. Альтмена та Д. Тейлора: психологічна сумісність та міжперсональні межі

(захист особистого простору, територіальна поведінка в групі). Теорія діяльнісного

опосередкування міжособистісних стосунків у групі та «ціннісно-орієнтаційна єдність» за

А. В. Петровським. Системно-процесуальна модель розвитку групи М. Чемерса.

Операціональні цілі групи (побудова системи комунікацій) та символічні цілі (побудова системи норм та цінностей), за А. Бавеласом.

Інтегральні психологічні характеристики: громадська думка, психологічний клімат, групові інтереси, групові норми та цінності, групова ідеологія.

Емерджентні властивості групи: соціально-демографічна композиція, структура та

рольовий баланс, соціальний контроль, групова динаміка, групова ідентичність.

Групова суб'єктність та групова ідентичність. Різноманітність групи як прояв неоднорідності міжгрупових ідентичностей. Когнітивний, емоційний та поведінковий

рівень групувальної ідентичності. Інгруповий фаворитизм. Аутгрупово ворожість як спосіб

консолідації групи. Етноцентризм, груповий нарцисизм та культивування «образу ворога»

як негативні прояви ідентичності групи.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 12 годин.

Опрацювання матеріалу. Формування питань до викладача.

Тема 2. Малі групи

- *Форма занять: практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години).*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Формальні та неформальні групи, принципові відмінності їх поведінки. Великі й малі групита їх диференціюючі ознаки. Групи членства і референтні групи (та «передбачаюча соціалізація» в них). Типи природних груп за специфікою взаємостосунків, за М. Аргайлом: сім'я, підлітково-юнацькі групи, робочі групи, комітети або групи з вирішення проблем, тренінгові або терапевтичні групи. Типи малих груп за рівнем розвитку згуртованості: асоціація, дифузна група, корпорація та колектив. Особливості групових цінностей та структури.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 20 годин.

Опрацювання матеріалу. Формування питань до викладача.

Тема 3. Структура взаємостосунків у малих групах.

Форма занять: практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Соціальний статус, цінності, норми, санкції. Групові цінності, збіг особистих та групових цінностей. Соціальні та групові ролі: соціологічний структуралізм та психологічний інтеракціонізм. Групові ролі ділового лідера, емоційного лідера, ситуаційного лідера, активіста, аутсайдера. Статусно-рольові очікування та поведінка. Рольова поведінка членів груп у процесі прийняття групових рішень. Становлення формальних та неформальних ролей у групах. Неформальні ролі (або «непродуктивна ігрова поведінка», за Ємельяновим Ю.М.): «душа компанії», «цапвідбувайло», «домашній клоун», «добродійний мораліст», «критик», «нещасливець, що потребує допомоги», «велика шишка» тощо. Рольові конфлікти, їх вплив на групову взаємодію та продуктивність спільної діяльності. Теорія статусних очікувань (Дж. Бергер, М. Зельдич). «Соціальна драматургія» І. Хофмана.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 20 годин.

Опрацювання матеріалу. Формування питань до викладача.

Змістовний модуль 2.

Тема 4. Групоутворення у трудовому колективі..

- *Форма занять: практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години.*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

Міжгрупові взаємодії у процесі розвитку трудового колективу. Фази групового розвитку. Допомога групі в її русі до більшої ефективності. Базові приклади групової взаємодії. Групова згуртованість та розпад груп. Групове мислення та феномен групового ризику. Ідіосинкразійний кредит лідера за Е. Холландером, нормативний вплив меншості як стимул зростання пізнавальної активності членів групи, внутрішньогруповий конфлікт, ефекти поляризації та зсуву до ризику. Психологічна сумісність. Теорія групової синтальності та синергії Р. Кеттелла. Психологічний клімат у трудовому колективі. Методи оцінки психологічного клімату та рівня сформованості колективу. Кадровий аудит та консалтинг, профілювання посад, профорієнтація, рекрутинг, кар'єрний та лайф-коучинг, «тім-білдінг» та інші форми тренінгової та консультативної роботи по розвитку «людського капіталу». Оцінка мотивації та трудового настрою колективу. Методика «Карта інтересів» Є. О. Клімова. Методика вивчення мотивації професійної діяльності К. Замфір. Методика діагностики ціннісних орієнтацій в кар'єрі Е. Шейна. Тест Дж.Холланда на визначення професійної спрямованості та професійного типу особистості. *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 16 годин.*

Опрацювання матеріалу. Формування питань до викладача.

Тема 5. Групове рішення та груповий вплив

- *Форма занять: практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Проблема прийняття групового рішення: переваги і недоліки, вплив феноменів «зсуву до ризику», групової нормалізації та поляризації, «group-think» (групового мислення, групового духу). Експеримент Дж. Стоунер. Типи розв'язання групових завдань і необхідні ключові навички за М. Вудкоком та Д. Френсісом. Методи прийняття групових рішень: «брейнстормінг» А.Осборна та метод синектики У.Гордона. Соціальний вплив у групі за М.Дойчем і Г.Джерардом: нормативний (тиск більшості) та інформаційний (тиск меншості). Експерименти М. Шерифа, С. Аша, С. Мілграма, С.Московічі. Теорія соціального поштовху Б. Латане. Групова згуртованість. Міжособистісна сумісність. Рівень референтності та конформізму в групі. «Ми-свідомість» та груповий контроль. Лідерство та девіантність у групі.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 16 годин.

Опрацювання матеріалу. Формування питань до викладача.

Тема 6. Психологічні бар'єри та проблеми. Конфлікти та шляхи їх подолання.

- *Форма занять: практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 6 годин*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Бар'єри комунікації та інші психологічні бар'єри в міжособистісній та груповій взаємодії. Поняття фрустрації та конфлікту. Причини та види конфліктів. Структура конфлікту. Схеми розвитку конфлікту за К. Левіним. Конструктивна та деструктивна поведінка опонентів у конфлікті та чинники, що впливають на неї. Методи контролю та керування емоціями під час конфлікту. Закономірність динаміки конфлікту. Картографічний метод аналізу конфлікту. Критика як чинник стабілізації нормативної поведінки в процесі конфлікту. Техніка управління конфліктом та методи його вирішення. Стрес та його компоненти. Концепція стресів, вплив стресів на виконання роботи і здоров'я. Чинники та джерела стресів. Когнітивні, емоційні та поведінкові копінгстратегії.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 16 годин.

Опрацювання матеріалу. Формування питань до викладача.

Тема 7. Лідерство та управління в трудовому колективі.

- *Форма занять: практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття лідерства. Теорії лідерства. Типи та стилі лідерства. Покарання та заохочення лідерства. Використання теорій лідерства під час відбору персоналу та в тренінгу. Континуум стилів керування Р. Лайкерта (експлуататорсько-авторитарний; прихильно-авторитарний; консультативно-демократичний; партисипативно-демократичний), сітка (ГРІД) стилів керування Р. Блейка та Дж. Моутона (зовнішнє благополуччя, збіднене управління, авторитарно-ділове, збалансоване управління, групове управління); теорія «життєвого циклу» П. Херсі та К. Бланшара (вказівки, продаж, участь, делегування). Типи соціальної влади за Д. Френчем і Б. Равеном: влада винагороди, примусу, легітимна, експертна та референтна. Керівництво як системний феномен, що регулює імовірнісний характер зв'язку між найважливішими його змінними (ситуаційна модель керування Ф. Фідлера). Керівництво як реалізація обміну в системі взаємодії «керівник – група (підлеглий)» (моделі Д. Грена, Дж. Хоманса). Керівництво як когнітивний феномен, що є наслідком процесів соціального сприйняття (модель С. Гріна і Т. Мітчелла). Влада, її засади, форми і тактичні прийоми. Джерела влади в організації. Підлеглість і зона індіферентності. Модель прийняття управлінських рішень В. Врума і А. Джаго. Опір владному тиску в групах (сугестія та контрсугестія, створення коаліцій). Методи корекції поведінки в системі «керівник-підлеглий» у світлі нової філософії менеджменту. Організаційна політика, її види, зв'язок із владою.

Управлінські перспективи влади і впливу. Засоби психологічного впливу на поведінку підлеглих. Емпауермент: делегування повноважень як метод формування потрібних зразків поведінки. Контроль та поведінка.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 16 годин.

Опрацювання матеріалу. Формування питань до викладача.

5. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), підсумковий (семестровий) контроль (залік).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на практичних заняттях	0 ... 4	7	0 ... 28
Змістовний модуль 2			
Робота на практичних заняттях	0 ... 8	9	0 ... 72
Усього за семестр			0...100

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру.

Задовільно (60-74). Знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти за зразком наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти за допомогою викладача (додаткові, уточнюючі запитання, допомога у формулюванні думки та т. ін.) розв'язувати задачі прикладного характеру.

Добре (75-89). Досконало знати зміст основних понять навчальної дисципліни. Вміти самостійно наводити приклади втілення теоретичних знань в практичну площину при виконанні практичних завдань. Вміти логічно, обґрунтовано пояснювати наявність зв'язку між ними (припустимі

несуттєві помилки, які студент самостійно виправляє після додаткового уточнення з боку викладача). Вміти без суттєвої допомоги викладача розв'язувати задачі прикладного характеру.

Відмінно (90-100). Досконально знати теоретичний матеріал навчальної дисципліни та вміти застосовувати його при розв'язанні практичних завдань. Відповіді теоретично обґрунтовані, логічні, з дотриманням культури мови.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

НМК з дисципліни:

- силабус дисципліни;
- підручники та навчальні посібники, в тому числі в електронному вигляді, які за змістом відповідають силабусу дисципліни;
- методичні вказівки та рекомендації для виконання практичних робіт та самостійної підготовки;
- плани семінарських занять;

11. Рекомендована література

Базова:

1. Біда С. О. Базові емоції: поняття та види // Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. Вип. 16. С. 35 – 46.
2. Четверик-Бурчак А. Г. Емоційний інтелект як чинник успішності вирішення головних життєвих завдань // Психолінгвістика. 2013. Вип. 14. С. 163 – 184.
3. Яценко Т. С. Арт-терапевтичні технології в роботі психолога К.: Марич, 2009. 68 с.
4. Психологія особистості / [за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко]. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
5. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування : [навч. посіб.] / І. М. Цимбалюк. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 304 с.
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія [підручник]. У 2-х кн. Кн.1. Соціальна психологія особистості і спілкування / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 574 с.

7. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : [підручник]. У 2-х кн. Кн.2. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.

Допоміжна

1. Матійків І. М. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посібник К.: Педагогічна думка, 2012. 112 с.
2. Носенко Е. Л. Форми відображеної оцінки емоційної стійкості та емоційної розумності людини: монографія Д.: Інновація, 2011. 178 с.
3. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
4. Бутко М.П Теорія прийняття рішень. Підручник затверджений МОН України: 2015, 360 с
5. . Горностай П. П. Психологія малих груп: структура, динаміка, ідентичність // Педагогічна і психологічна наука в Україні. – Т. 2. – Психологія, вікова фізіологія та дефектологія. – К.: Педагог. Думка, 2012. – С. 115-125.
6. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації [Текст]: навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2010. – 528 с. 3. Москаленко В. В. Соціальна психологія [Текст]: підручник / В. В. Москаленко. – 2-е вид., випр. та доп. – К.: ЦУЛ, 2008. – 688 с. – Гл.22 «Соціально-психологічні дослідження динаміки малих груп»
7. Лякішева А.В. Проблема групової згуртованості: аналіз наукових досліджень // Вища школа. Науково-практичне видання. № 5 (107). 2013. – С. 93-103.